

SCENARIUSZ LEKCJI

4.3. KSZTAŁTY POEZJI

Podczas tej lekcji uczniowie poznają bardziej zaawansowane sposoby formatowania tekstu na przykładzie tekstów o specyficznych kształtach. Dzięki wybranym tekstom można uczniom pokazać techniczne sposoby formatowania – są one potrzebne do uzyskania formy tekstu uzasadnionej jego treścią.

Wymagane oprogramowanie

- Do realizacji lekcji wykorzystano edytor Microsoft Word, lecz po drobnych modyfikacjach można ją poprowadzić w niemal każdym zaawansowanym edytorze tekstu umożliwiającym osadzanie grafiki w dokumencie tekstowym.
- Dowolna przeglądarka internetowa.

Przygotowanie uczniów

Efektywne przeprowadzenie tej lekcji wymaga od uczniów opanowania podstaw pracy w edytorze tekstu: umiejętności pracy z klawiaturą, zapisu i odczytu pliku, drukowania, formatowania czcionki i akapitów tekstu. Ponieważ zaawansowane formatowanie tekstów wymaga nieco wprawy w posługiwaniu się myszą, klawiaturą i funkcjami edytora, więc powinna to być trzecia lub czwarta lekcja związana z edycją tekstu.

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie – pokazanie uczniom wierszy w formie kształtów (można poprosić polonistę o wyszukanie innych utworów i wydrukować je jako przykład).
2. Jako wzorce można wykorzystać rysunki z podręcznika. Pokazano na nich niewidoczne znaki, takie jak spacje, znaki końca akapitu, znaki tabulacji. Jest to znacząca pomoc dla uczniów.
3. Omówienie wspólnie z uczniami specyficznych cech każdego z wierszy i zwrócenie uwagi na najtrudniejsze elementy formatowania. Wprowadzenie niezbędnych sposobów formatowania: tabulatorów i ich ustawiania, ustawiania wcięć i brzegów akapitów za pomocą linijki, wymuszonego podziału strony, wymuszonego końca linii, operacji na nagłówkach i stopkach. Po wspólnej dyskusji można zdecydować, które sposoby formatowania są najlepsze, które równorzędne, których zaś należy unikać.
4. Formatowanie tekstu. Należy pozwolić uczniom na samodzielną pracę, pomagając im indywidualnie w razie potrzeby. Można zalecić uczniom pracę z podręcznikiem – wymieniono w nim większość sposobów formatowania tekstu niezbędnych podczas tej lekcji.
5. Przegląd i ocena prac.
6. Kolejnym zadaniem jest ilustrowanie tekstu – jednej strony ze zbioru poezji. Wiersze zaproponowane przez autorów podręcznika można oczywiście zastąpić innymi, wybranymi przez siebie lub uczniów. Ważne jest, aby wierszy było kilka (do wyboru), aby były krótkie i dawały się stosunkowo łatwo zilustrować. Zadanie jest zazwyczaj czytelne i zrozumiałe dla uczniów, nie wymaga szerszego omawiania. Zawczasu należy pokazać im ustawianie tekstu w kolumnach, wymuszony koniec kolumny i osadzanie gotowej grafiki w tekście (kliparty lub rysunki z dysku). Jeśli wystarczy czasu, uczniowie mogą zilustrować wiersze grafiką wykonaną przez siebie w edytorze grafiki. Należy pozwolić im na samodzielną pracę. Pomocy nauczyciela będzie wymagało osadzanie grafiki w tekście i korzystanie z programu WordArt. Proponujemy zastosowanie i omówienie jednej wybranej metody ustawiania grafiki względem tekstu (opcja „równo z tekstem” jest odpowiednia do tego typu pracy i grafika łatwo komponuje się z tekstem). Uczniowie zazwyczaj radzą sobie sami z programem WordArt – wystarczy im tylko pokazać wywołanie programu dla odpowiedniego fragmentu tekstu. Wyjaśnienia wymaga fakt, że tekst jest przekształcany na grafikę, a nie formatowany.
7. Przegląd i ocena prac. Dobrze byłoby przeprowadzić ocenianie prac uczniowskich na zakończenie lekcji – uczniowie powinni spróbować ocenić trafność wykonanych lub wybranych ilustracji, sposób sformatowania i rozplanowania na stronie; można ich także zapytać o powody wybrania danych wierszy.

Spodziewane osiągnięcia uczniów

Po lekcji uczniowie powinni umieć:

- rozplanować tekst na stronie, dobrać sposób formatowania czcionki do charakteru i wyglądu tekstu, stosować układ kolumnowy tekstu;
- stosować tabulatory dostępne w edytorze, ustawiać własne tabulatory dostosowane do charakteru wprowadzanego tekstu;
- formatować akapity za pomocą linijki (wcięcia akapitów, ustawienie marginesów akapitów) w połączeniu z odpowiednim wyrównaniem tekstu;
- stosować wyróżnienia w tekście (tytuł, wybrane słowa), korzystać z WordArt;
- stosować w odpowiednich sytuacjach wymuszony koniec strony, kolumny, wiersza;
- ilustrować tekst gotową grafiką z biblioteki grafik edytora lub wykonanymi przez siebie obrazkami;
- osadzać grafikę w tekście (zmieniać rozmiar obrazka, wprowadzać obramowanie, ustawiać „równo z tekstem”);
- wypełniać nagłówki i stopki w dokumencie wielostronicowym, stosując zarówno kody pól wprowadzanych za pomocą odpowiednich przycisków (numer strony, data itp.), jak i tekst wpisywany, formatować tekst w nagłówku i stopce;
- oceniać wygląd tekstu.

Ocenianie uczniów

Oceniamy:

- wykonane prace. Należy zwrócić uwagę nie tylko na wygląd, lecz także na sposób sformatowania tekstu i ocenić zastosowaną metodę, pokazując w razie potrzeby, jak łatwo jest „uszkodzić” sztywno sformatowany tekst. Sprawdzamy: rozplanowanie tekstu na stronie, dobór czcionki, stosowanie układu kolumnowego, tabulatorów, stosowanie wyróżnień w tekście, pracę z nagłówkiem i stopką;
- stosowanie w odpowiednich sytuacjach wymuszonego końca strony, kolumny, wiersza.
- ilustrowanie tekstu gotową grafiką, dobór ilustracji, osadzenie grafiki w tekście.
- sposób pracy ucznia na lekcji.

Zadania w podręczniku

Zadanie 1. Ogłóście w szkole konkurs *Kształty poezji* – na najciekawszy zapis wiersza, który będzie przedstawiał dowolny kształt. Przygotujcie z nauczycielem języka polskiego tomik szkolnej poezji, składający się z wierszy zgłoszonych na ten konkurs.

Polecamy to zadanie jako projekt realizowany na zajęciach kółka informatycznego lub zajęciach z informatyki w zakresie rozszerzonym, jeśli takie są w szkole prowadzone. Do projektu warto włączyć szersze grono – zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Jego rezultatem może być nie tylko tomik wierszy, ale także ich publikacja na szkolnych stronach WWW. W podobny sposób (wydane w formie książeczki) można również przygotować relacje z imprez szkolnych, zbiór najciekawszych prac (wypracowań) na zadany temat. Współpraca polonistów będzie niezbędna nie tylko przy wyborze i ocenie prac, lecz także przy ostatecznej ocenie materiału do druku – należy bowiem zadbać o formę przyjętą w tego rodzaju publikacjach. Praca nad dużym tekstem (mającym formę książeczki) jest doświadczeniem pozwalającym odkryć większość funkcji edytora tekstu potrzebnych we własnej pracy (o niektórych z tych funkcji będzie mowa w lekcji 4.5) i dającym nieporównanie większą wprawę w ich stosowaniu niż krótkie zadania wykonywane na zajęciach.

Zadanie 2. Kaligram to wiersz, którego wersy są ułożone w taki sposób, że tworzą kształt przedmiotu albo osoby będących tematem utworu, to kaligram. Znajdź w wyszukiwarce grafiki Google takie wiersze. Wybierz ten, który najbardziej ci się podoba i go wydrukuj.

Tego typu materiałów jest w sieci bardzo dużo – uczniowie nie będą więc mieli problemu z ich wyszukaniem. Nieco większą trudność może im sprawić znalezienie polskich kaligramów.

Zadanie 3. Sprawdź w internecie pochodzenie słowa **kaligram**.

Definicję słowa kaligram znajdziemy oczywiście w Wikipedii, ale warto też poszukać objaśnień w innych źródłach.